

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

КОШОВА БОГДАНА РОМАНІВНА

УДК 338. 48:316.42(43)

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі туризму Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
ТЕРЕБУХ АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ,
Національний університет «Львівська політехніка»,
завідувач кафедри туризму

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
ЧЕРНИШ ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка,
завідувач кафедри туризму та адміністрування

кандидат економічних наук
МАСЮК ЮЛІЯ ОЛЕГІВНА,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
асистент кафедри туризму

Захист відбудеться «27» червня 2018 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.03 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, IV н.к., ауд. 209-А).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий «25» травня 2018 р.

Учений секретар спеціалізованої
вченої ради, к.е.н., доц.

Завербний А.С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна характеризується високим потенціалом розвитку туристичної сфери, котра може генерувати значний обсяг капіталу, необхідного для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Динаміка туристичних потоків, особливо частка іноземних туристів у загальному обсязі, протягом останніх десяти років є спадною та характеризується високими флуктуаціями. Це приводить до необхідності докладного аналізування та визначення факторів, що впливають на такі тенденції. Оскільки однією із головних причин уповільненої динаміки зростання туристичної сфери є незадовільний стан туристичної інфраструктури, необхідно враховувати її структурні зміни та досліджувати їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни і аналізованої території зокрема.

Туристична сфера є домінуючим чинником забезпечення соціально-економічного зростання для багатьох країн, які характеризуються подібними політичними, історичними, географічними та культурними особливостями. Це свідчить про наявність значних потенційних можливостей розвитку туризму за умови формування інфраструктури для належного функціонування цієї галузі. Досліджуючи динаміку основних показників діяльності туристичної сфери протягом останніх років, можна констатувати ознаки занепаду деяких видів туризму та скорочення абсолютної кількості туристів, яких обслуговують національні суб'єкти туристичної діяльності. Такі фактори актуалізують необхідність дослідження впливу туристичної інфраструктури на соціально-економічний розвиток та прогнозування перспективної динаміки індикаторів туристичних та соціальних змін у майбутньому.

Теоретичним та емпіричним аналізом регіонального соціально-економічного розвитку займалися такі вітчизняні та закордонні науковці, як І. Алексєєв, А. Александрова, О. Амельницька, Л. Баранник, О. Бабінова, О. Бичков, Д. Бірюков, О. Васильєв, О. Вознюк, И. Ворожейкин, В. Воронкова, М. Грабар, А. Гранберг, М. Долішній, В. Залуцький, Л. Запасна, В. Ігнатов, О. Кібік, О. Кіро, О. Кузьмін, О., Ю. Масюк, Г. Макмілан, О. Мельник, Р. Мертон, А. Михайличенко, Т. Надтонка, Ю. Погорелов, Г. Повх, М. Тимощук, І. Тюха, Л. Федулова, Р. Фещур, А. Череп, І. Черниш, О. Чупир. Проблеми формування туристичної інфраструктури та її ролі у розвитку туристичної сфери висвітлено у працях: В. Азара, А. Александрова, Ю. Алексєєва, В. Архипова, Н. Баранського, А. Гайдук, М. Жукова, Г. Захарчин, А. Зорина, Н. Кабушкіна, К. Кривеги, С. Кузика, Г. Кунца, О. Любіцевої, М. Морозова, І. Смирнова, І. Сороки, А. Терєбуха, Т. Ткаченко, Н. Чир, Н. Чухрай та ін.

Водночас питання емпіричного аналізу динаміки соціально-економічного розвитку з урахуванням туристичної інфраструктури лишаються поза увагою. Так, неповною є класифікація макроекономічних чинників, які впливають на туристичну сферу, недостатньо вивчені напрями та сила їх впливу на динаміку туристичних потоків, відсутні прогнозні сценарії перспективних змін у туристичній та соціально-економічній сферах України. Недостатньо уваги в наукових працях відведено проблемам теоретичних та прикладних аспектів аналізування соціально-економічного розвитку із врахуванням впливу туристичної інфраструктури на виявлення та попередження несприятливих тенденцій у динаміці туристичних потоків. Все це сприяло вибору теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи «Методологічний інструментарій розвитку туристичної інфраструктури та формування умов пріоритетності внутрішнього туризму» (номер державної реєстрації 0117U007565), 2017-2022р. Зокрема з метою висвітлення теми створено трирівневу структуру елементів туристичної інфраструктури, що дало змогу побудувати теоретичну базу для подальшого аналізування її впливу на соціально-економічний розвиток (Розділ 1 «Теоретичні та прикладні основи соціально-економічного оцінювання туристичної інфраструктури», підрозділ 1.2. «Туристична інфраструктура як чинник соціально-економічного розвитку»). Здійснений кореляційно-регресійний аналіз соціально-економічного розвитку туристичної інфраструктури (Розділ 2. «Аналізування та оцінювання впливу туристичної інфраструктури на соціально-економічний розвиток», підрозділ 2.3. «Оцінювання впливу туристичної інфраструктури на соціально - економічний розвиток»); досліджено вплив кількості інфраструктурних елементів на динаміку туристичних потоків, впливу туристичних потоків на головні показники соціально-економічного розвитку, а саме валовий регіональний продукт, рівень безробіття та середньомісячну заробітну плату. На основі проведеного аналізу прогнозується зміну динаміки перелічених вище показників (Розділ 3. «Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку туристичної інфраструктури», підрозділ 3.1 «Моделювання сценаріїв соціально-економічного розвитку туристичної інфраструктури») (акт впровадження від 28.12.2017р.).

Результати досліджень дисертаційної роботи використано при виконанні науково-дослідної роботи «Створення туристично-інформаційної інфраструктури у м. Львові» в межах програми добросусідства Польща – Білорусія – Україна INREREG III/TACIS CBC 2004-2006, де автор розробила каталог об'єктів туристичного потенціалу і обслуговування на околицях міста Львова для активного туризму; виконання дослідження «Аналіз розвитку людського капіталу та локальної демократії» в межах проекту «Польсько-Українські Карпати – нові відкриття» (NEB/PL/PDK/2.1/06/70 pt) за допомогою інструменту: програми добросусідства Польща – Білорусія – Україна INTERREG IIIA/Tacis CBG 2004-2006; в межах науково-дослідної роботи «Розробка методики проведення екологічного аудиту лісового комплексу з позицій техногенних загроз» було обґрунтовано розвиток інфраструктури об'єктів обслуговування.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є удосконалення існуючого та розроблення нового теоретичного, прикладного та методичного інструментарію аналізування і прогнозування соціально-економічного розвитку туристичної інфраструктури.

Для досягнення мети у роботі поставлено такі завдання:

- запропонувати модель оцінювання перспективних показників соціально-економічного розвитку під впливом змін у туристичній сфері;
- удосконалити метод оцінювання взаємозалежності динаміки туристичних потоків від кількості об'єктів туристичної інфраструктури;
- удосконалити методику оцінювання соціально-економічного розвитку території;

- удосконалити класифікацію факторів, що впливають на розвиток туристичної сфери;
- уточнити сутність поняття «інфраструктура»;
- розробити інструментарій для визначення рівня вагомості впливу туристичних потоків на формування соціально-економічних чинників. .

Об'єктом дослідження є дослідження процесів формування туристичної інфраструктури у розрізі макроекономічних показників соціально-економічного розвитку.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та методичні положення щодо аналізування та прогнозування соціально-економічного розвитку із урахуванням динаміки туристичної інфраструктури.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань у дисертаційній роботі використано різноманітні методи наукового дослідження: узагальнення, порівняння, аналогій, систематизації, абстрагування, конкретизації, аналізування та узагальнення – для уточнення сутності та змісту понять «соціально-економічний розвиток» (підр. 1.1), «туристична інфраструктура» (підр. 1.2), дослідження концептуальних основ впливу туризму на зміни у соціальній та економічній сферах діяльності території (підр. 1.3). Метод дослідження: кореляційно-регресійний та графічний аналіз, кластеризації, факторний аналіз, метод найменших квадратів - під час аналізування динаміки соціально-економічного розвитку Західного регіону України (підр. 2.1), структурних елементів туристичної інфраструктури та туристичних потоків (підр. 2.2), а також під час визначення взаємозалежності між динамікою показників, що описують ретроспективні зміни у перелічених галузях (підр. 2.3). Економіко-математичні методи, методи аналогії, дедукції та індукції, метод найменших квадратів – для побудови прогностичних моделей перспективної динаміки соціально-економічного розвитку на основі ліній тренду (підр.3.1), кореляційний метод та порівняльний аналіз з метою визначення стратегічних напрямів розбудови туристичної інфраструктури. Застосування регресійних рівнянь залежності показників змін у соціальній та економічній сферах від динаміки туристичних потоків та інфраструктурних елементів (підр. 3.3). Усі підрозділи дисертації містять графічне та табличне відображення результатів дослідження.

Теоретичною та методологічною базою дослідження слугували роботи вітчизняних і зарубіжних вчених та практиків у сфері соціального, економічного розвитку регіону, формування туристичної сфери та її інфраструктури зокрема. Наукові висновки, наведені у роботі, ґрунтуються на вивченні наукової літератури та обґрунтованих емпіричних методах дослідження.

Інформаційною базою дослідження слугували: чинні законодавчо - нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, галузевих міністерств, які регулюють окремі питання діяльності туристичної сфери; дані Державного управління статистики України в розрізі показників, що характеризують соціально - економічний розвиток країни та західного регіону, зокрема Головних управлінь статистики аналізованих областей у відображенні напрямів розвитку туристичної сфери та її інфраструктурних елементів; дані Світового банку при проведенні

аналізу взаємозв'язків макроекономічних показників та розвитку туристичної сфери; матеріали періодичних видань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні існуючих та розробленні нових теоретичних, прикладних та методичних положень із аналізування та прогнозування соціально-економічного розвитку з урахуванням впливу туристичної інфраструктури. Науковими результатами, які одержано в дисертації, є такі:

вперше:

– запропоновано модель оцінювання перспективних показників соціально-економічного розвитку під впливом змін у туристичній сфері, котра ґрунтується на зважуванні рівнянь ліній тренду, які характеризуються високим рівнем кореляції. Це дає змогу спрогнозувати зміни макроекономічних показників соціально-економічного розвитку з урахуванням багатьох сценаріїв їх можливої перспективної динаміки;

удосконалено:

– метод оцінювання взаємозалежності динаміки туристичних потоків від кількості об'єктів інфраструктури, який, на відміну від існуючих, передбачає виявлення за допомогою застосування кореляційно-регресійного аналізу чинників впливу на ці показники;

– методику оцінювання соціально-економічного розвитку території, у якій, на противагу існуючим, враховано вплив розвитку туристичної інфраструктури. Наголошено на їхньому взаємозв'язку із потенціалом щодо забезпечення тривалого економічного та соціального зростання;

– класифікацію факторів, які впливають на динаміку розвитку туризму, що, на відміну від існуючих, сформована на основі узагальнення результатів дослідження окремо по кожній із областей і ґрунтується на макроекономічних чинниках розвитку, вплив яких на зміни у туристичній інфраструктурі детально вивчено;

набули подальшого розвитку:

– сутність поняття «інфраструктура», яке, на відміну від існуючих, доповнено ієрархічною структурою елементів, що дає змогу побудувати теоретичну базу для подальшого аналізування туристичної інфраструктури та дослідження її впливу на соціально-економічний розвиток адміністративно-географічних територій;

– інструментарій для визначення рівня вагомості впливу туристичних потоків на формування соціально-економічних чинників, таких як рівень безробіття, оплата праці, валовий продукт і т.п., котрий на противагу існуючим, сприяє ранговій оцінці напрямів впливу на досліджуваний процес.

Практичне значення одержаних результатів полягає у вдосконаленні методичного та прикладного інструментарію для проведення емпіричного та прогностичного аналізу динаміки соціально-економічного розвитку із урахуванням туристичної інфраструктури. Запропоновано та удосконалено математичні моделі для прогнозування перспективних змін у соціально-економічній сфері, а також низка вагомості макроекономічних факторів, які впливають на динаміку розвитку туристичної сфери. Викладені у роботі методи прогнозування знайшли практичне застосування у діяльності Департаменту розвитку управління туризмом Львівської

міської ради (довідка № 4 – 2702 - 168 від 29 грудня 2017р.), туристичної компанії ТзОВ «Чудо Тур» (довідка № Вих 95 від 27 грудня 2017р.).

Результати, отримані в процесі дослідження, використовуються у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Економіка підприємств в туристичній сфері» для студентів ОКР «бакалавр» спеціальності 242 «Туризм» (довідка № 67 – 01 – 2102 від 29 грудня 2017р.) та «Інфраструктура туризму» для студентів напряму підготовки 6. 140103 «Туризм» (довідка № 67 – 01 – 2102 від 29 грудня 2017р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею. Усі наукові положення, викладені у роботі, отримано автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, що є результатом особистої роботи дисертанта.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та одержані результати наукової роботи доповідались, обговорювались і отримали позитивну оцінку на 18 міжнародних і всеукраїнських конференціях, конгресах та семінарах, зокрема на таких: «Захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування»: (м. Львів, 2012р.); «Стан та перспективи розвитку заповідної справи та екологічного туризму в Україні» (м. Миколаїв, 2013р.); «Міжнародна науково-практична конференція з проблем формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (м. Львів, 2013 р.); «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Черкаси, 2013р.); Міжнародна конференція молодих вчених «EcoTour-2013»(м. Львів, 2013р.); Міжнародний науковий семінар «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці та освіті» (м. Київ – оз. Світязь, 2014р.); Міжнародний конгрес «Захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування» (м. Львів, 2014 р.); «Стан, проблеми та перспективи вдосконалення економіки України» (м. Ужгород, 2015 р.); «Актуальні проблеми економіки 2014» (м. Київ, 2014 р.); «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу» (м. Тернопіль, 2015 р.); «Управління туристичною індустрією: методологія і практика» (м. Полтава, 2015р.); «Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети» (Харків, 2015р.); «Управління інноваційним процесом в Україні: економічні, соціальні та політичні трансформації» (м. Львів, 2016р.); «Туризм і гостинність: вчора, сьогодні, завтра» (м. Черкаси, 2016 р.); 4-й Міжнародний конгрес «Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування» (м. Львів, 2016р.); XI Міжнародна науково-практична конференція «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» (м. Львів, 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Регіон-2016: стратегія оптимального розвитку» (м. Харків, 2016р.); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку туризму в Україні та світі» (м. Луцьк, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Регіон -2017: суспільно - географічні аспекти» (м. Харків, 2017 р.); XVI міжнародний науковий семінар «Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці та освіті та подолання наслідків Чорнобильської катастрофи» (м. Київ – оз. Світязь, 2017р.) та наукових семінарах кафедри туризму Національного університету «Львівська політехніка».

Публікації. Основні положення та результати, сформульовані у дисертації, опубліковані у 29 наукових працях, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, із яких 2 у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, 3 статті у виданнях, що включені до наукометричних баз даних та 3 статті, які додатково відображають наукові результати дисертації. За матеріалами науково-практичних конференцій опубліковано 18 тез доповідей. Загальний обсяг публікацій - 6,1 друкованих аркушів, з них 5,86 належать автору.

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг рукопису дисертації 231 сторінка. Основний зміст дослідження викладено на 166 сторінках. Дисертаційна робота містить 23 таблиці, 54 рисунки, список використаних джерел із 155 назв та 8 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, сформульовано мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, викладено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, вказано особистий внесок здобувача та наведено дані про апробацію результатів дослідження і публікації.

У першому розділі **«Теоретичні та прикладні основи соціально-економічного оцінювання туристичної інфраструктури»** розглянуто економічну сутність поняття «соціально-економічний розвиток» та встановлено стимулюючу роль туристичної інфраструктури з метою подальшого економічного та соціального зростання, виявлено концептуальні засади формування інфраструктури туризму в системі забезпечення соціально-економічного розвитку.

У роботі уточнено поняття «соціально-економічний розвиток» стосовно різних об'єктів застосування, а саме: на макро- і мезорівнях для характеристики країни, регіонів або конкретних територіально - адміністративних одиниць (областей, міст тощо). Враховуючи спільні та відмінні риси у трактуванні досліджуваного поняття, виділено сутнісні ознаки для характеристики об'єктів розвитку: структурний, кількісний, динамічний та системний. З метою аналізування впливу туристичної інфраструктури на соціально - економічний розвиток ідентифіковано види за об'єктом, масштабом поширення, складністю будови, якістю, характером впливу, траєкторією, циклічністю, динамікою, типом та рівнем невизначеності.

В умовах глобалізації світового господарства саме рівень розвитку інфраструктури визначає можливості подальшого соціально-економічного розвитку території та зміцнення його конкурентоспроможності, адже передбачається співвідношення елементів, які забезпечують стабільне функціонування системи загалом. Складовими інфраструктури є група галузей, які мають спільне призначення; вони формують умови, в яких відбувається господарська діяльність. Ключовою функцією інфраструктури є забезпечення функціонування і розвитку певного процесу, господарської діяльності загалом. Взаємозалежність основних компонентів та рівнів (макро-, мезо- та мікрорівня) та місце туристичної інфраструктури подано на рис.1.

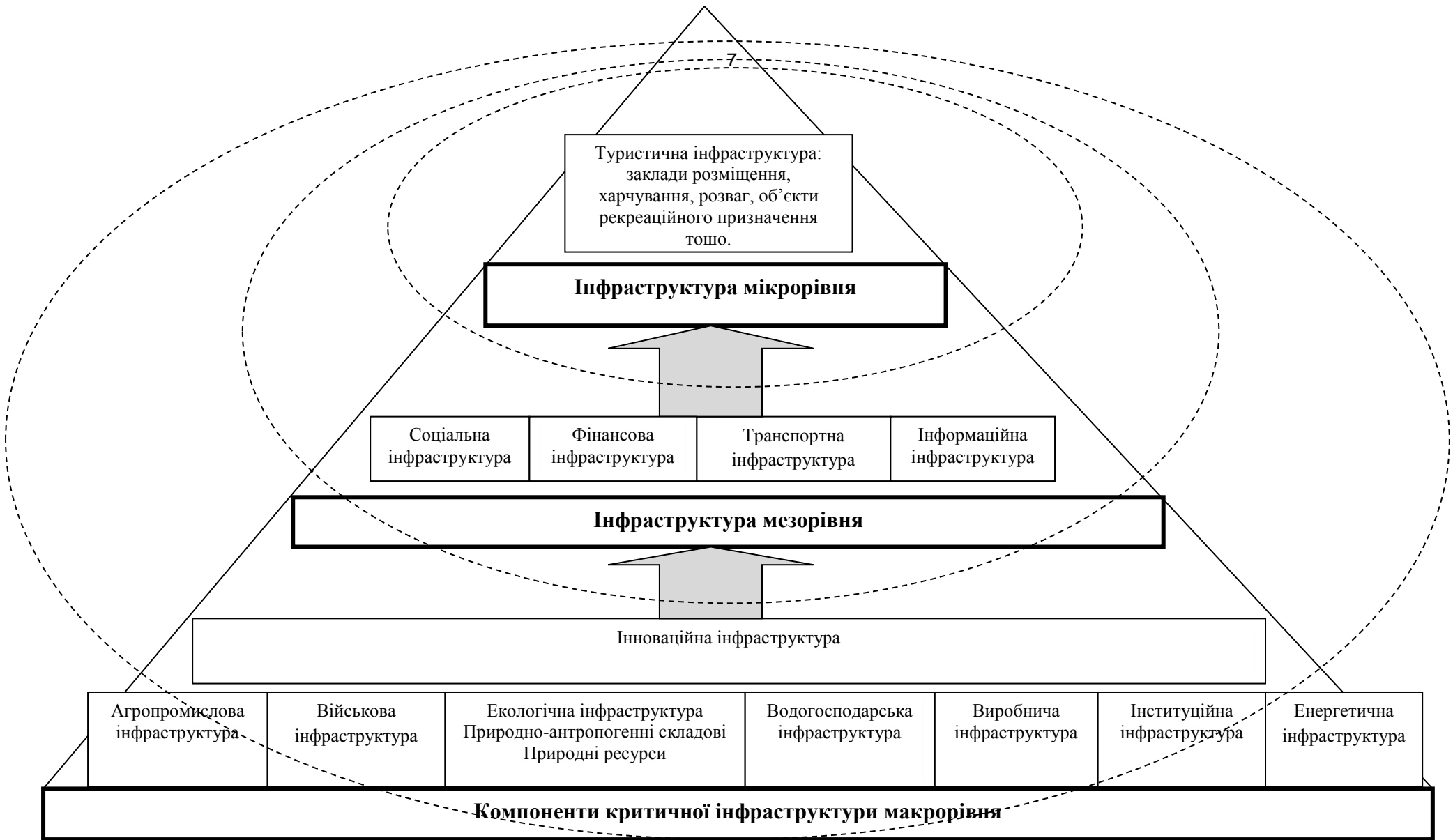

Рис.1. Компоненти різних рівнів туристичної інфраструктури

Примітка: сформовано автором

У результаті дослідження літературних джерел, «інфраструктуру» потрібно розглядати як єдину цілісну систему, в основу котрої закладено функцію забезпечення виробничої та невиробничої сфер діяльності людини з метою досягнення максимально можливого економічного ефекту, охорони здоров'я та забезпечення умов відтворення навколишнього середовища. Специфікою її самоокупності є довготривале перенесення вартості на результати господарської діяльності.

Перетворення наявних можливостей кожної держави чи окремої території на реальний розвиток є наслідком суспільної активності, прояви якої безпосередньо залежать від характеру керуючого впливу органів державного управління, рівня соціально-економічного розвитку конкретного об'єкта, політичної стабільності, розвитку громадянського суспільства тощо. Концептуальні засади соціально-економічного розвитку показано на рис. 2.

Туристична інфраструктура як складова соціально-економічної характеризується сукупністю різноманітних суб'єктів підприємницької діяльності, які забезпечують та обслуговують туристичну сферу. Вона містить різноманітні транспортно-комунікативні ланцюги, системи гостинності і комунального обслуговування, а також соціокультурне середовище, що їх оточує. Частина об'єктів інфраструктури туризму безпосередньо зорієнтована на обслуговування туристичних потоків, водночас вона обслуговує місцеве населення. Її розвиток є дієвим стимулом удосконалення місцевої інфраструктури різних рівнів та чинником освоєння конкретних територій із збільшенням робочих місць.

Рис. 2. Концептуальні засади соціально-економічного розвитку

Примітка: сформовано автором

У другому розділі «Аналізування та оцінювання соціально-економічного розвитку туристичної інфраструктури» проаналізовано сучасний стан соціально-економічного розвитку. Оцінено стан туристичної інфраструктури та динаміки показників розвитку туризму, досліджено вплив туристичної інфраструктури на соціально-економічний розвиток. Аналізуючи показники соціально-економічного розвитку, можна зробити висновок про те, що динаміка основних параметрів є різнонапрявлена. Це пов'язано із нестабільною політичною та економічною ситуацією, знеціненням національної грошової одиниці та розширенням процесів лібералізації та глобалізації. Так, обравши основними індикаторами соціально-економічного розвитку макроекономічні показники, спостерігаємо, що темпи росту валового продукту областей Західної України випереджають загальнонаціональні показники (рис. 3).

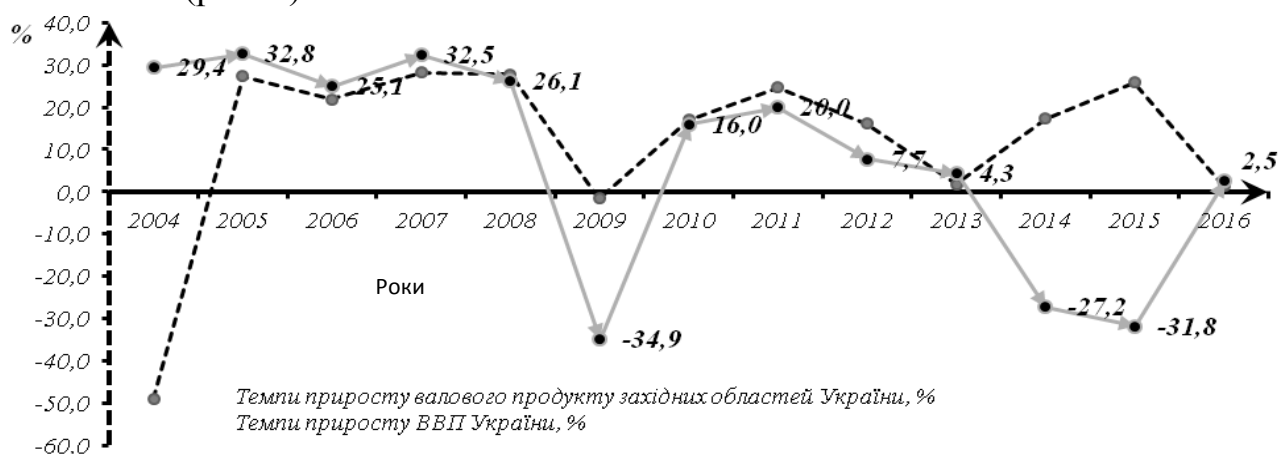

Рис. 3. Динаміка темпів зростання валового продукту західних областей України та ВВП України за період від 2003 до 2016 рр., %

Примітка: сформовано автором за даними Державної служби статистики України

Позитивна динаміка розвитку західних областей характерна для таких показників, як обсяг прямих іноземних інвестицій, темпи приросту регіонального продукту у розрахунку на одну особу, роздрібний та оптовий товарообіг, динаміка прийняття в експлуатацію житла. На фоні позитивних макроекономічних показників спостерігається уповільнення темпів зростання торговельного сальдо для України і її західних областей.

Як показали дослідження, позитивна динаміка макроекономічних показників не позначилась на рівні життя громадян. Рівень оплати праці залишається нижчим за середнє значення по Україні, а частка безробітних є вищою.

Дослідження приросту річних туристичних потоків у західних областях України порівняно із загальнодержавним значенням становив у 2016 р. 37,4%, проти загальних по країні 26,2%; у 2015 р. 9,9% проти різкого спаду до -16,7%. Найвищий приріст туристичного потоку у західний регіон спостерігався у 2007 р. та становив 132,8 % проти 29,8 % загальнодержавного рівня. Позитивна тенденція випередження туристичних потоків у аналізованій регіон над загальнонаціональними спостерігалася у періоди від 2001 до 2007 рр. та 2015 – 2016 рр. На нестабільність динаміки туристичних потоків вказують темпи приросту 2009 – 2014 рр., дна котрого було досягнуто у 2010 р. Скорочення потоку у західні області

становило -45,9% на фоні загального скорочення туристичних потоків по Україні до - 0,4%.

Хоча туристичні потоки є нестабільними, розвиток туристичної інфраструктури, зокрема готельного господарства, зберігає стійку позитивну тенденцію. Впродовж 2000-2016 рр. кількість готельних закладів зросла у двічі та досягла 466 одиниць проти 255 одиниць у 2000 році. Змінилась структура якості надання послуг, зокрема 5-ти зіркові готелі становлять 4,6% у загальному обсязі готельних послуг; 37, 8% - 4 - зіркові; 41,2% - 3- зіркові та 16,4% - інші заклади розміщення.

Причинами позитивних зрушень динаміки туристичних потоків можна вважати значну кількість культурно-історичних пам'яток (Львів, Ужгород), рекреаційних (Трускавець, Моршин) та природних освоєних ресурсів (сmt. Славське, Буковель, Драгобрат). Стимулювати цей процес могла участь України у популярних міжнародних заходах: «Євробачення» (2004 та 2017 рр.), чемпіонат з футболу «Євро 2012» та музичні фестивалі міжнародного значення, такі як «Львів Джаз Фест», «Захід» тощо.

Розвиток туристичної інфраструктури позитивно впливає на соціально-економічний стан. Проведений регресійний аналіз вказує на високий рівень впливу загальних туристичних потоків на макроекономічні показники (див. табл.1). Значна регресія у Львівській, Івано-Франківській областях спостерігається у показниках рівня оплати праці, валового продукту на одну особу, прийняття в експлуатацію житла, роздрібного товарообігу, реалізації промислової продукції та експорту товарів і послуг.

Таблиця 1

Коефіцієнти регресії між показниками соціально-економічного розвитку та загальною динамікою туристів у різних областях України

Області	Показники соціально-економічного розвитку							
	Безробіття, %	Оплата праці, грн.	ВРП на одну особу, грн.	Прийняття в експлуатацію житлових квартир, м ²	Роздрібний товаро- обіг	Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	Обсяги експорту товарів, млн. дол. США	Обсяги експорту послуг, млн. дол. США
Львівська	0,236	0,453	0,5020	0,571	0,595	0,178	0,563	0,4630
Тернопільська	0,020	0,450	0,400	0,177	0,377	0,155	0,397	0,518
Івано-Франківська	0,068	0,448	0,504	0,604	0,478	0,183	0,016	0,046
Волинська	0,146	0,451	0,428	0,562	0,376	0,151	0,140	0,359
Рівненська	0,152	0,450	0,357	0,308	0,362	0,166	0,272	0,192
Закарпатська	0,152	0,450	0,357	0,308	0,362	0,166	0,269	0,192
Чернівецька	0,001	0,480	0,429	0,268	0,373	0,171	0,206	0,437
західні області України, разом	0,111	0,454	0,396	0,266	0,375	0,144	0,199	0,302

Примітка: сформовано автором

Підґрунтям формування туристичних потоків для аналізованої території є розвинена туристична інфраструктура, про що свідчить значний рівень кореляції між ними. Для Львівської області вагомий вплив становить наявність готелів (0,57) та музеїв (0,47), Тернопільська область - санаторії та пансіонати з лікуванням (0,68), санаторії-профілакторії (0,68), бази та інші заклади відпочинку (0,61).

Подібний рівень взаємозалежності спостерігається і для Івано-Франківської, Закарпатської, Чернівецької областей.

Значна кореляція між показниками ефективності функціонування туристичної сфери та соціально-економічними змінами дали змогу визначити ступінь впливу туризму на інші параметри розвитку (рис.4).

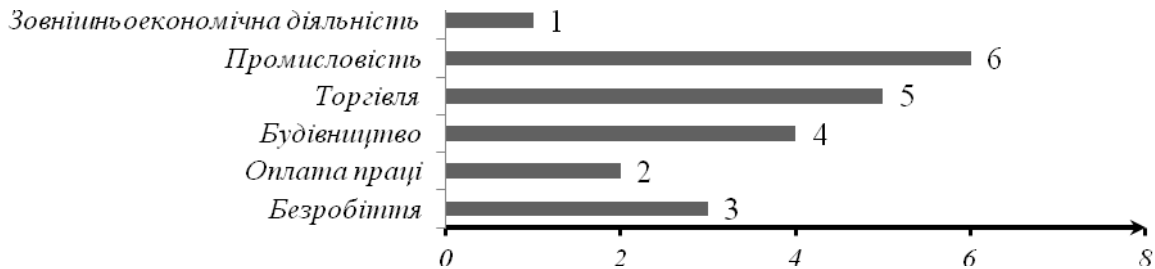

Рис. 4. Значення вагомості впливу динаміки розвитку туризму на інші галузі та показники соціально-економічного розвитку

Примітка: сформовано автором

Згрупувавши показники соціально-економічного розвитку, які найбільше впливають на динаміку туристичних потоків, вдалось виявити, що промисловість, торгівля та будівельна сфера більшою мірою залежать від динаміки розвитку туристичної сфери. На стан безробіття, рівень оплати праці та зовнішньоекономічну діяльності рівень розвитку туризму майже не впливає.

Проведене у роботі аналізування за тривалий період засвідчив, що туризм та відповідно туристична інфраструктура впливають на соціально-економічний розвиток із певним лагом запізнення у часі, що пояснюється специфікою туристичного бізнесу, і охоплює тривалий період від започаткування, просування, формування пізнаваності бренду продукту та його поширення.

У третьому розділі **«Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку туристичної інфраструктури»** запропоновано моделі сценаріїв соціально-економічного розвитку, проведено економічне обґрунтування необхідності розбудови туристичної інфраструктури на прикладі східноєвропейських країн та лідера у галузі розвитку туризму – Туреччини. Розроблено прогноз тенденції соціально-економічного розвитку із урахуванням динаміки туристичної сфери.

Досліджено методичні засади сценарного планування, застосування якого дасть змогу передбачити можливий перебіг подій у майбутньому, ґрунтуючись на врахуванні змін у соціально-економічному середовищі. Першочерговим є застосування лінійного сценарію, котрий передбачає дослідження прямого впливу факторів зміни динаміки аналізованого процесу або явища, і саме після того, як для кожної події, що можлива у майбутньому, є готове рішення, можна обирати альтернативу, кожна з яких веде до зміни стану об'єкта планування у певному секторі чи загалом в економіці.

Необхідність обрання альтернатив із множини стає основою формування деревоподібного сценарію, при якому кожна подія або рішення є початком нового розгалуження для рішень та подій, які ґрунтуються на дослідженні можливостей та загроз, що постають перед об'єктом планування. Завершення сценарного

планування полягає в абстрагуванні існуючих альтернатив, їх групуванні, пошуку таких, що можуть реалізовуватись одночасно. Це дає змогу отримати диверсифіковану стратегію досягнення поставлених цілей під час планування соціально-економічного розвитку та туристичної інфраструктури зокрема.

У роботі проведено сценарне моделювання соціально-економічного розвитку з метою здійснення ретроспективного аналізу макроекономічних показників на прикладі областей Західної України для виявлення позитивних чи негативних тенденцій зміни у майбутньому із застосуванням кореляційно-регресійного аналізу. В ході котрого було виявлено залежність соціально-економічних показників від основних індикаторів розвитку туризму, а саме: динаміки загальної кількості туристів, які відвідали західні області України та динаміки розвитку об'єктів туристичної інфраструктури (див. табл. 2).

Внутрішні туристичні потоки, котрі сьогодні складають понад 355 тис. осіб на рік, стимулюють появу нових об'єктів туристичного обслуговування (див. табл. 2). Поява закладів міжнародного класу, з метою забезпечення високоякісним рекреаційним обслуговуванням, зумовлює зростання чисельності обслуговуючого персоналу котрий володіє іноземними мовами, хоча в'їзні іноземні туристичні потоки у Західний регіон України є незначними.

Значна регресія між туристичними потоками та закладами туристичної інфраструктури свідчить про необхідність розширення номенклатури послуг із забезпеченням стабільно високоякісного обслуговування. Підтвердженням такої думки є розрахований нульовий коефіцієнт регресії, котрий вказує на прямий зв'язок між зростанням динаміки туристичних потоків в деяких областях західної України, та створенням нових елементів туристичної інфраструктури.

Як показали дослідження, значну частку ВВП різних країн світу формує туристична сфера, рівень розвитку котрої часто залежить не лише від природно-кліматичних, рекреаційних чи історико-культурних ресурсів. Матеріально-технічна база створює передумови для ефективного використання наявних благ (Туреччина є яскравим прикладом цього). Коефіцієнт кореляції впливу в'їзних туристичних потоків на формування ВВП країни прибуття для Туреччини становить 0,977, Хорватії – 0,969, Сербії – 0,925, Болгарії – 0,969, Литви та Латвії відповідно – 0,967 та 0,923, України – 0,943, Польщі – 0,858 і Грузії 0,881.

У 90-ті роки Україна перебувала в рівних умовах із східноєвропейськими партнерами, котрі сьогодні претендують на частку туристичних потоків в умовах загострення конкурентної боротьби.

Аналізування витрат в'їзних та виїзних туристичних потоків, доходів туристичної сфери, середніх витрат на реалізацію подорожі та транспортних витрат показали, що Україна посідає останнє місце серед східноєвропейських країн за вартістю відпочинку. Це зумовлено низькою якістю туристичної інфраструктури, відсутністю загальнодержавної промоції, війною на Сході України, нестабільністю економічної та політичної ситуацій. Низький рівень соціально-економічного розвитку країни є причиною того, що туристична сфера орієнтується на туриста із середнім та нижче середнього рівнем доходів.

У роботі розроблено метод прогнозування динаміки валового продукту

Результати кореляційно-регресійного аналізу залежності динаміки туристичних потоків від кількості об'єктів інфраструктури за період від 2000 до 2016 рр.

Результати кореляційно-регресійного аналізу для готелів				
Області	Кореляційно-регресійна модель залежності загальної динаміки туристів від кількості об'єктів інфраструктури		Кореляційно-регресійна модель залежності динаміки іноземних туристів від кількості об'єктів інфраструктури	
	Нульовий коефіцієнт регресії	Коефіцієнт кореляції	Нульовий коефіцієнт регресії	Коефіцієнт кореляції
Львівська	106044,1	0,386	28871,84	0,404
Тернопільська	28830,45	0,541	2078,773	0,408
Івано-Франківська	93923,4	0,603	4285,83	0,629
Волинська	92422,79	0,401	5475,009	0,458
Рівненська	219,866	0,617	6415,093	0,541
Закарпатська	114391,4	0,661	10044,46	0,343
Чернівецька	44838,89	0,669	3582,005	0,427
Результати кореляційно-регресійного аналізу для санаторіїв і баз відпочинку				
Області	Кореляційно-регресійна модель залежності загальної динаміки туристів від кількості об'єктів інфраструктури		Кореляційно-регресійна модель залежності динаміки іноземних туристів від кількості об'єктів інфраструктури	
	Нульовий коефіцієнт регресії	Коефіцієнт кореляції	Нульовий коефіцієнт регресії	Коефіцієнт кореляції
Львівська	171768,3	0,474	8690,3	0,518
Тернопільська	66662,1	0,502	13941	0,412
Івано-Франківська	347561	0,524	14656,9	0,531
Волинська	20707,41	0,348	726,3294	0,454
Рівненська	73087,32	0,475	2286,473	0,672
Закарпатська	10887,6	0,506	5019,709	0,331
Чернівецька	120763,5	0,499	11027,62	0,393
Результати кореляційно-регресійного аналізу для дитячих закладів				
Області	Кореляційно-регресійна модель залежності загальної динаміки туристів від кількості об'єктів інфраструктури		Кореляційно-регресійна модель залежності динаміки іноземних туристів від кількості об'єктів інфраструктури	
	Нульовий коефіцієнт регресії	Коефіцієнт кореляції	Нульовий коефіцієнт регресії	Коефіцієнт кореляції
Львівська	123739,3	0,573	19228,68	0,503
Тернопільська	22973,5	0,529	1448,496	0,647
Івано-Франківська	210327,8	0,385	1127,127	0,335
Волинська	50996,66	0,579	378,618	0,649
Рівненська	67951,08	0,435	7665,014	0,587
Закарпатська	104439,5	0,658	6326,061	0,341
Чернівецька	39701,29	0,592	3106,164	0,531

Примітка: сформовано автором

із застосуванням коефіцієнтів вагомості. З метою побудови функції було застосовано лінійну, поліноміальну та степеневу залежності, котрі відповідно відображають однакову тенденцію зміни, певні збурення та розвиток тенденції у майбутньому. Для врівноваження отриманих рівнянь виведено формулу, котра дає змогу отримати ряд коефіцієнтів вагомості, що в сумі даватимуть одиницю. Запропонований вираз дає можливість застосовувати його для необмеженої кількості рівнянь:

$$w_i = \frac{r_i}{\sum_{j=1}^N r_j}, \quad (1)$$

де r_i – i -й коефіцієнт кореляції для i -го рівняння залежності; $\sum_{j=1}^N r_j$ – сума коефіцієнтів кореляції для всіх рівнянь залежності; N – загальна кількість аналізованих рівнянь залежності.

Враховуючи коефіцієнти вагомості для кожного типу залежності, було отримано загальне рівняння тренду, котре проходить перевірку за критерієм Фішера для довірчої ймовірності 0,8 :

$$fx(t) = 0,37(1531,57x^2 + 2277,81x + 72037,75) + 0,35(20695,7x + 10775,06) + 0,28(45658,37x^{0,63}) \quad (2)$$

де x – валовий продукт.

У роботі запропоновано модель визначення зміни валового продукту у відповідності до років на основі зважування рівнянь ліній тренду (2), для котрих спостерігається високий рівень кореляції, що дало змогу спрогнозувати зміни із високою точністю, враховуючи оптимістичний, середньо очікуваний та песимістичний сценарії (рис. 5):

Рис. 5. Динаміка фактичних та прогнозованих значень сукупного валового продукту західних областей України за період від 2003 до 2024 рр., млн. грн.

Примітка: сформовано автором

Проведене дослідження за допомогою статистичних даних засвідчує, що туристична інфраструктура впливає на динаміку туристичних потоків і соціально-економічний розвиток західних областей України не послідовно, а із запізненням у часі. Між динамікою потоків іноземних туристів та рівнем оплати праці і валовим регіональним продуктом існує висока кореляція. Протягом 2017 – 2021 рр. за умови збереження актуальних тенденцій за 2011 – 2016 рр. спостерігатиметься зростання туристичних потоків на 15 – 20 %. Згідно з результатами аналізування середній рівень оплати праці і сукупний валовий регіональний продукт зростатимуть в середньому на 5 – 6 % у період від 2017 до 2021 рр. у західних областях України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі набули подальшого розвитку теоретичні засади та методологічні підходи щодо удосконалення соціально - економічного оцінювання розвитку туристичної інфраструктури, а саме:

1. Розвинуто сутність поняття «інфраструктура», яке, на відміну вживаним, доповнено ієрархічною структурою елементів, що дає змогу формувати теоретичну базу для подальшого аналізування туристичної інфраструктури та дослідження її впливу на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних утворень. Уточнено поняття інфраструктури, яке враховує приналежність за змістом цієї категорії до сфери туризму. Інфраструктуру слід розглядати на трьох рівнях соціально-економічних змін: макрорівень, мезорівень та мікрорівень. Кожен із них відображає певні різновиди інфраструктури. До інфраструктури мезорівня зараховують інформаційну, транспортну та соціальну. На мікрорівні перебувають суб'єкти туристичної діяльності, що є організаціями, які надають туристичні послуги. Макрорівень додатково відображатиме агропромислову, військову, екологічну, природну, водогосподарську, виробничу, інституційну, енергетичну інфраструктури.

2. Запропоновано метод оцінювання соціально-економічного розвитку, який враховує вплив туристичного підприємництва та інфраструктури сфери туризму на динаміку соціально-економічних показників, а саме: обсягу іноземних інвестицій, роздрібного та оптового товарообороту, динаміки експорту та імпорту товарів і послуг.

3. Обґрунтовано врахування факторів, які впливають на динаміку розвитку туризму, таких як рівень оплати праці, динаміка безробіття, валовий продукт, прийняття житла у експлуатацію та інших, дозволяє визначити величину та напрям впливу макроекономічних чинників на динаміку туристичних потоків, а відповідно і на стан розвитку вітчизняної туристичної інфраструктури. Коли соціально-економічний розвиток території випереджає загальнонаціональну динаміку, то індикатори, котрі характеризують позитивні зміни у сфері туризму, піддаються прогнозу із високою мірою точності. Це дає змогу, використовуючи ретроспективну макроекономічну статистику, отримувати прогнозні значення показників. Зважаючи на проведені у роботі дослідження можна спрогнозувати напрями розвитку об'єктів туристичного обслуговування на інвестиційному чи регіональному рівні з метою формування туристичної стратегії регіону.

4. Розвинуто інструментарій визначення рівня вагомості впливу динаміки туристичних потоків на формування соціально-економічних чинників, таких, як рівень безробіття та оплата праці, валовий продукт, прийняття в експлуатацію житла, оптовий та роздрібний товарооборот, прямі іноземні інвестиції, обсяг експорту та імпорту товарів та послуг. Запропонований метод дає змогу на основі коефіцієнтів кореляції застосувати рангування оцінок, що відображає вагомість впливу туристичних потоків на чинники соціально-економічного розвитку регіон.

5. Удосконалено метод оцінювання взаємозалежності динаміки туристичних потоків від кількості об'єктів туристичної інфраструктури, використання якої дає

змогу інвесторам, органам державної влади, підприємствам установити пріоритетні напрямки розвитку туристичної інфраструктури.

6. Запропоновано прогностичну модель перспективної зміни соціально-економічного розвитку, яка ґрунтується на зважуванні рівнянь ліній тренду, для котрих спостерігається високий рівень кореляції, використання якої дає змогу спрогнозувати динаміку соціально-економічного розвитку із високою точністю та із врахуванням багатьох сценаріїв можливих перспективних змін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові публікації, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1.1. Публікації у наукових фахових виданнях України

1. *Брунець, Б. Р., 2012. Сутність означення інфраструктура. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*, 22.05, с. 372-377.

2. Кошова, Б. Р., 2017. Прогнозування розвитку туристичної інфраструктури. *Менеджмент та підприємництво в Україні. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 875, с. 431-439.

3. **Кошова, Б. Р. та Терехух, А. А., 2017. Прогнозування впливу соціально-економічного розвитку на формування туристичної сфери Західного регіону України. *Ефективна економіка*, [online] 17, Доступно: <<http://www.economy.nayka.com.ua/?n=12&y=2017>> [Дата звернення 16 Січень 2018]. (Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus). (Особистий внесок автора: здійснено прогнозування впливу соціально-економічного розвитку на формування туристичної сфери Західного регіону України).

4. **Кошова, Б. Р. та Терехух, А. А., 2017. Сутнісні ознаки та види соціально – економічного розвитку регіону. *Науковий вісник Хмельницького національного Університету. Серія: «Економічні науки»*, 6, (2), с. 223-228. (Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus, Polish Scholarly Bibliography, Scholar Google). (Особистий внесок автора: сформовано сутнісні ознаки та види соціально – економічного розвитку регіону).

5. Брунець, Б. Р., Коpecь Г.Р., 2007. Встановлення основних факторів розвитку інноваційної діяльності підприємства. В: *Проблеми економіки та управління. Вісник національного університету Львівська політехніка*, № 582, с. 197-202. (Особистий внесок автора: розширено класифікацію інноваційної діяльності за видами ризиків, обґрунтовано доцільність введення поняття «інноваційного середовища» діяльності та дано його визначення).

1.2. Публікації у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

6. Кошова, Б. Р. та Терехух, А. А., 2017. Прогнозування динаміки розвитку туристичної інфраструктури та її вплив на соціально-економічний клімат в Західному регіоні України. *Молодий вчений*, 10, с.1060-1066. (Міжнародні

*Прізвище змінено у зв'язку з одруженням (свідцтво Серія І-СГ № 243054)

**Наукові фахові видання, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

наукометричні бази даних: РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, ResearchBible, IndexCopernicus). (Особистий внесок автора: прогнозовано динаміку розвитку туристичної інфраструктури та її впливу на соціально-економічний клімат в Західному регіоні України).

7. Кошова, Б. Р. та Теребух, А. А., 2017. Економічне обґрунтування доцільності розвитку туристичної інфраструктури у Західному регіоні України. *Молодий вчений*, 11, с.1314-1326. (Міжнародні наукометричні бази даних: РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, ResearchBible, IndexCopernicus). (Особистий внесок автора: обґрунтовано доцільність розвитку туристичної інфраструктури у Західному регіоні України).

8. Кошова, Б. Р. та Теребух, А. А., 2017. Оцінювання впливу соціально – економічного розвитку на формування туристичної інфраструктури Західного регіону України. *Молодий вчений*, 12, с.772-777. (Міжнародні наукометричні бази даних: РИНЦ, ScholarGoogle, OAJI, CiteFactor, ResearchBible, IndexCopernicus). (Особистий внесок автора: здійснено оцінювання впливу туристичної інфраструктури на соціально – економічний розвиток Західного регіону України).

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Брунець, Б. Р., 2013. Роль формування туристичної інфраструктури на засадах сталого розвитку. В: *Захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування: 2-ий міжнародний конгрес.* Львів, Україна, 19-22 Вересень 2013. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

10. Брунець, Б. Р., 2013. Інфраструктура як регулятор туризму на заповідних територіях. В: *Стан та перспективи розвитку заповідної справи та екологічного туризму в Україні: Всеукраїнська науково-практична конференція,* Миколаїв, Україна, 21-22 Березень 2013. Миколаїв: ЧДУ ім.П. Могили.

11. Брунець, Б. Р., 2013. Методи впровадження інновацій у туристичну інфраструктуру. В: *Міжнародна науково-практична конференція з проблем формування та розвитку інноваційної інфраструктури.* Львів, Україна, 16-18 Травень 2013. Львів: Вид. Львівської політехніки.

12. Брунець, Б. Р., 2013. Оцінка туристичної інфраструктури. Методичний підхід. В: *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: IV міжнародна науково-практична конференція.* Черкаси, Україна, 21-22 Березень 2013. Черкаси: Черкаський державний технологічний університет.

13. Брунець, Б. Р., 2013. Рівні туристичної інфраструктури та принципи її формування. В: *EcoTour-2013: I міжнародна конференція молодих вчених.* Львів, Україна, 21-23 Листопад 2013. Львів: Вид. Львівської політехніки.

14. Брунець, Б. Р., Теребух А. А., 2014. Засади формування туристичної інфраструктури. В: *Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці та освіті: XIII міжнародний науковий семінар.* Київ – оз. Світязь, Україна, 30 Червень – 4 Липень 2014. Київ: Національна академія управління. (Особистий внесок автора: обґрунтовано засади формування туристичної інфраструктури).

15. Брунець, Б. Р., 2014. Інфраструктура як регулятор туристичних потоків на заповідних територіях. В: *Захист навколишнього середовища. Енергоощадність.*

Збалансоване природокористування: Міжнародний конгрес. Львів, Україна, 17-19 Вересень 2014. Львів: Вид. Львівської політехніки.

16. Кошова, Б. Р., Терехух, А. А., 2015. Функції критичної інфраструктури у розвитку сфери туризму. В: *Стан, проблеми та перспективи вдосконалення економіки України: Міжнародна науково-практична конференція.* Ужгород, Україна, 2–3 Жовтень 2015. Ужгород: Вид. дім «Гельветика». (Особистий внесок автора: обґрунтовано функції критичної інфраструктури у розвитку сфери туризму).

17. Брунець, Б. Р., 2014. Туристична інфраструктура: чинники розміщення та оцінювання. В: *Актуальні проблеми економіки 2014: VIII міжнародна конференція.* Київ, Україна, 12 Грудень 2014. Київ: Національна академія управління.

18. Кошова, Б. Р., Терехух, А. А., 2015. Рівні туристичної інфраструктури та їх складові. В: *Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу: Міжнародна науково-практична конференція.* Тернопіль, Україна, 15-17 Жовтень 2015. Тернопіль: ТНТУ. (Особистий внесок автора: вказані складові та обґрунтовані рівні туристичної інфраструктури).

19. Кошова, Б. Р., 2015. Вплив «суперточки тур» на відвідуваність об'єктів туристичної інфраструктури. В: *Управління туристичною індустрією: методологія і практика: II міжнародна науково-практична конференція.* Полтава, Україна, 8 -9 Жовтень 2015. Полтава: Вид. «Сімон».

20. Кошова, Б. Р., 2015. Тенденції розвитку ресторанної справи у місті Львові. В: *Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети: VII міжнародна науково-практична конференція,* Харків, Україна, 20 Листопад. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна.

21. Брунець, Б. Р., Терехух, А. А., 2016. Елементи туристичної інфраструктури як генератори туристичних потоків. В: *Управління інноваційним процесом в Україні: економічні, соціальні та політичні трансформації: Міжнародна науково – практична конференція.* Львів, Україна, 19-21 Травень 2016. Львів: Вид. Львівської політехніки. (Особистий внесок автора: обґрунтовано, що елементи туристичної інфраструктури виступають генераторами туристичних потоків).

22. Кошова, Б. Р., 2016. Інфраструктура сучасних готельно-розважальних комплексів. В: *Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування: IV міжнародний конгрес.* Львів, Україна, 21-23 Вересень 2016. Львів: Вид. Львівської політехніки.

23. Кошова, Б. Р., 2016. Пріоритети розвитку урбанізованих територій. Стратегічний аспект. В: *Регіон-2016: стратегія оптимального розвитку* Міжнародна науково-практична конференція. Харків, Україна, 10–11 Листопад 2016. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна.

24. Кошова, Б. Р., 2017. Оцінка якості розвитку інфраструктури туризму регіонів України. В: *Регіон-2017: стратегія оптимального розвитку: Міжнародна науково-практична конференція.* Харків, Україна, 20–21 Квітень 2017. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна.

25. Кошова, Б. Р., 2017. Програмні проекти оновлення туристичної інфраструктури на прикладі Греції. Уроки для України. В: *Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні та світі: Міжнародна науково-практична конференція*. Луцьк, Україна, 18-19 Травень 2017. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ.

26. Кошова, Б. Р., Терехух, А. А., 2017. Підходи до оцінювання інфраструктури туризму. В: *Актуальні проблеми економіки 2017: XVI-ий міжнародний науковий семінар*. Київ – оз. Світязь, Україна, 3-7 Липень 2017 Київ: Національна академія управління. (*Особистий внесок автора: запропоновано підхід до оцінювання інфраструктури туризму*).

3. Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

27. Брунець, Б. Р. та Бець М.Т. 2012. Принципи формування туристичної інфраструктури. *Географія та туризм*, 21, с. 8-15 (*Особистий внесок автора: сформовані принципи формування туристичної інфраструктури*).

28. Брунець, Б. Р., 2011. Характеристика туристичної інфраструктури Львівщини на передодні «Євро-2012». *Географія та туризм*, 14, с. 199-204.

29. Брунець, Б. Р., 2011. Туристична інфраструктура Львівської області: стан та перспективи розвитку. *Географія та туризм*, 15, с. 157-164.

АНОТАЦІЯ

Кошова Б. Р. Соціально-економічний розвиток туристичної інфраструктури. – На правах рукопису.

Дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України, Львів, 2018.

У дисертаційній роботі набули подальшого розвитку теоретичні засади та методологічні підходи щодо удосконалення соціально-економічного оцінювання розвитку туристичної інфраструктури. Розвинуто сутність поняття «інфраструктура», котру доповнено ієрархічною структурою елементів, що дає змогу формувати теоретичну базу для подальшого аналізування туристичної інфраструктури та дослідження її впливу на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних регіонів. Запропоновано методику оцінювання соціально-економічного розвитку, яка враховує вплив туристичного підприємництва та інфраструктури сфери туризму на динаміку соціально-економічних показників. Розвинуто класифікацію факторів, які впливають на динаміку розвитку туризму, а саме таких, як рівень оплати праці, динаміка безробіття, валовий продукт та інших. Набув подальшого розвитку методичний інструментарій визначення рівня вагомості впливу динаміки туристичних потоків на формування соціально-економічних чинників. Запропоновано прогностичну модель перспективної зміни соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: інфраструктура, соціально-економічний розвиток, інфраструктура туризму, метод оцінки, кореляційно-регресійний аналіз, рангові оцінки.

АННОТАЦИЯ

Кошова Б. Р. Социально-экономическое развитие туристической инфраструктуры. - На правах рукописи.

Диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 - экономика и управление национальным хозяйством.- Национальный университет «Львовська политехника», Министерство образования и науки Украины, Львов, 2018.

В диссертационной работе получили дальнейшее развитие теоретические основы и методологические подходы по совершенствованию социально-экономической оценки развития туристической инфраструктуры. Развито сущность понятия «инфраструктура», которую дополнен иерархической структурой элементов, что позволяет формировать теоретическую базу для дальнейшего анализа туристической инфраструктуры и исследование ее влияния на социально-экономическое развитие административно-территориальных регионов. Предложена методика оценки социально-экономического развития, которая учитывает влияние туристического предпринимательства и инфраструктуры сферы туризма на динамику социально-экономических показателей. Развито классификацию факторов, влияющих на динамику развития туризма, а именно таких, как уровень оплаты труда, динамика безработицы, валовой продукт и других. Получил дальнейшее развитие методический инструментарий определения уровня значимости влияния динамики туристических потоков на формирование социально-экономических факторов. Предложено прогностическую модель перспективной изменения социально-экономического развития.

Ключевые слова: инфраструктура, социально - экономическое развитие, инфраструктура туризма, метод оценки, корреляционно-регрессионный анализ, ранговые оценки.

ANNOTATION

Koshova B. R. Social and economic development of tourist infrastructure. – Manuscript copyright.

The thesis for a candidate of economic science degree in specialty 08.00.03 “Economics and national economy management”. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2018.

The theoretical basics and methodological approaches to improve the social and economic assessment of development of the tourist infrastructure are further developed in the thesis. The essence of the concept of “infrastructure” is developed, which is supplemented by hierarchical structure of the elements, which allows to form a theoretical basis for further analysis of the tourist infrastructure and to study its impact on the social and economic development of administrative and territorial regions. A methodology for assessing social and economic development is proposed, which takes into account the impact of tourism and tourist infrastructure on dynamics of social and economic indicators. The classification of factors influencing dynamics of tourist development, namely, such as the level of wages, the dynamics of unemployment, gross product, the adoption of housing in operation and others, is developed, it is possible to determine the

magnitude and direction of the influence of macroeconomic factors on the dynamics of tourist flows, development of domestic tourist infrastructure. Methodological tools for determining the level of significance of the influence of the dynamics of tourist flows on the formation of social and economic factors are further developed. A prognostic model of perspective change in social and economic development based on weighing the equations of trend lines for which a high correlation level is observed, is proposed.

In the first chapter, economic essence of the concept of “social and economic development” is considered, and stimulating role of the tourist infrastructure for the purpose of further economic and social growth is determined, the conceptual foundations of formation of the tourist infrastructure in the system of ensuring social and economic development are revealed.

The concept of “social and economic development” is clarified in the study in relation to various objects of application, in particular: at macro- and meso-level to characterize the country, regions or specific territorial administrative units (oblasts, cities, etc.). Taking into account common and distinctive features in the interpretation of the concept under study, the essential features are distinguished for the characteristics of development objects: structural, quantitative, dynamic and systemic.

As a result of the study of literary sources, “infrastructure” is considered as a single integral system, which is based on the function of ensuring production and non-productive spheres of human activity in order to achieve the maximum possible economic effect, health and environment protection environment. The specificity of its self-sustainability is the long-term transfer of value to the results of economic activity.

In the second chapter, current state of social and economic development on example of the Western region of Ukraine is analyzed, the status of tourist infrastructure and dynamics of indicators of tourism development are assessed, and the impact of tourist infrastructure on social and economic development is investigated.

The analysis of the indicators of social and economic development indicated that the dynamics of the main parameters is differently stratified. This is due to the volatile political and economic situation, the depreciation of the national currency and the expansion of the processes of liberalization and globalization.

The positive dynamics of development of the western oblasts of Ukraine is characterized by such indicators as the volume of direct foreign investments, the growth rate of regional product per capita, retail and wholesale trade, and the dynamics of acceptance into the operation of housing. Study has shown that the positive dynamics of macroeconomic indicators did not affect the standard of living of citizens. The level of remuneration remains lower than the average for Ukraine, and the share of the unemployed is higher.

Although tourist flows are unstable, the development of tourist infrastructure remains a stable positive trend. The development of tourism has a positive effect on the social and economic status. As the analysis has shown, there is a high level of correlation between indicators of the efficiency of tourism sector and social and economic changes. Having grouped the indicators of social and economic development, which have the greatest influence on the dynamics of tourist flows, it was possible to find that industry, trade and construction sphere more depend on the dynamics of tourism development. The

level of tourism development has almost no effect on unemployment, wages and foreign economic activity.

In the third chapter, models of social and economic development scenarios are proposed, economic justification for development of tourist infrastructure is exemplified by the example of Eastern European countries, which were in similar starting conditions with Ukraine after the collapse of the Soviet Union, and the leader in tourism development – Turkey. The forecast of social and economic development trend is developed on the example of western oblasts of Ukraine taking into account the dynamics of the tourist sphere.

The work proposes a model for determining the dependence of a promising change of gross product on general tourist flows based on the weighing of trend line equations, for which there is a high correlation that allows predicting changes with high accuracy, taking into account optimistic, medium-expected and pessimistic scenarios.

The methodical foundations of scenario planning are explored, the application of which will allow to predict possible course of events in the future, is based on taking into account changes in the social and economic environment. The primary application of the linear scenario is proposed, which involves studying direct influence of factors of the dynamics of process or phenomenon under consideration, and it is after each event, perhaps in the future, there is a ready solution, you can choose an alternative, each leading to a change in the state of the object of planning in a particular sector or in general in the economy.

Key words: infrastructure, social and economic development, tourist infrastructure, method of assessment, correlation and regression analysis, ranking assessments.